

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
«ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ»**

СЛАТВИНСЬКА ЛЕСЯ АНАТОЛІВНА

УДК 338.24: 330.332: 338.432

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У
МОЛОКОПРОДУКТОВОМУ ПІДКОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ**

08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національному науковому центрі «Інститут аграрної економіки» Національної академії аграрних наук України

Науковий керівник: кандидат економічних наук
Саблук Віталій Петрович,
Міністерство аграрної політики та продовольства
України, директор Департаменту економічного
розвитку, аграрного ринку та інвестиційної політики

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Діброва Анатолій Дмитрович,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
в.о. декана економічного факультету

доктор економічних наук, професор
Музиченко Анатолій Степанович,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
професор кафедри економіки
підприємства, фінансів та фінансово-
економічної безпеки

Захист відбудеться «21» квітня 2015 р. об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.350.01 в Національному науковому центрі «Інститут аграрної економіки» за адресою: 03127, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10, 3-й поверх, конференц-зал, кімн. 317.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» за адресою: 03127, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10, кімн. 212.

Автореферат розісланий «21» березня 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. Й. Малік

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Україна є соціальною державою, кожний громадянин якої має право на раціональне згідно з вимогами МОЗ харчування. Утвердження і забезпечення прав людини є головним обов'язком держави. Усе це втілюється через реалізацію національної державної політики забезпечення продовольчої безпеки.

Важливе місце в реалізації завдань продовольчої безпеки держави відводиться забезпеченню населення тваринними білками, серед яких ключову роль відіграють ті з них, які людина отримує шляхом споживання молока і молочних продуктів.

Еволюція аграрного виробництва супроводжувалася демографічним “вибухом” і зменшенням природних ресурсів у розрахунку на одного жителя, що обумовило галузеву інтенсифікацію на засадах інноваційно-спрямованого його інвестування, а крім того й прискорене збільшення рівня складності господарських систем. Сучасне виробництво молока і молочних продуктів здійснюється за надзвичайно високих рівнів диференціації та інтеграції суспільної праці. Це супроводжується посиленням вимог, по-перше, до забезпечення сталого розвитку галузей і територій, по-друге, до реалізації моделі інноваційно–інвестиційного розвитку аграрного сектору і його складових, по-третє, до переведення галузевих підкомплексів на міжнародні стандарти, по-четверте, до орієнтування галузей на засади формування в Україні інформаційного суспільства.

Отже, інвестиційні процеси в молокопродуктовому підкомплексі стають більш складним об'єктом, реалізація потенціалу якого вимагає системного удосконалення відповідних функцій системи державного регулювання.

Дослідження сутності інвестиційних процесів здійснили такі зарубіжні вчені, як Д. Рікардо, А. Сміт, К. Маркс, А. Маршалл, Дж. Кейнс, Л. Гітман, А. У. Шарп, М. Джонк, Г. Александер, Дж. Бейлі, Р. Хегстром. Серед вітчизняних дослідників інвестиційних основ розвитку аграрного сектору слід виділити таких, як М. Кісіль, В. Андрійчук, С. Гуткевич, Н. Дацій, В. Лаврук, Н. Резнік, П. Саблук, В. Саблук та ін. Особливості розвитку молокопродуктового підкомплексу вивчали С. Васильчак, М. Ільчук, М. Калінчик, О. Козак, В. Марченко, Т. Мостенська, Р. Мудрак, М. Одінцов, О. Шубравська та ін. Проблеми державного регулювання галузі поглиблено досліджували А. Діброва, С. Кваша, М. Корецький, М. Кропивко, Ю. Лузан, Ю. Лупенко, М. Малік, В. Мартиненко, А. Мерзляк, О. Могильний, А. Музиченко.

Проте прискорення техніко-технологічного оновлення молокопродуктового підкомплексу породжує потребу удосконалення сукупних передумов активізації його інвестування на основі відповідного функціонального удосконалення державного регулювання та чинних стратегій і програм розвитку аграрного сектору, що й обумовило актуальність теми дисертаційного дослідження, його структурну побудову, наукове і практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконувалося відповідно до планової тематики науково-дослідних робіт Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» за темою

«Розробити пропозиції щодо розвитку зовнішньоекономічної діяльності АПК в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації 0106U006647). Внесок автора полягає в обґрунтуванні та розробці пропозицій щодо удосконалення державного регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі за рівнями „центр – область – район”.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад державного регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі України та розробка практичних рекомендацій щодо його розвитку, яке спрямоване на активізацію інвестування галузі для забезпечення продовольчої безпеки держави і підвищення конкурентоспроможності молочної продукції в умовах економічної інтеграції.

Досягнення поставленої мети зумовило вирішення таких наукових задач:

- здійснити на основі системного підходу наукові узагальнення сутності цільових орієнтирів розвитку молокопродуктового підкомплексу;
- провести теоретичне обґрунтування особливостей інвестиційного процесу;
- узагальнити теоретичне визначення ролі державного регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі;
- виконати огляд основних тенденцій розвитку молокопродуктової галузі;
- виявити принципові особливості формування вітчизняного інвестиційного процесу в молокопродуктовій сфері;
- оцінити характер змін функцій державного регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі, що дозволяє визначити перспективні напрями його розвитку;
- розробити перспективну схему формування стандартизаційних передумов інноваційного інвестування підкомплексу, що сприяє вдосконаленню механізму його регулювання;
- запропонувати підходи щодо узгодження проектів і програм розвитку молокопродуктового підкомплексу з вимогами до інвестиційних процесів, що дозволять визначити найважливіші напрями державного регулювання;
- обґрунтувати пропозиції щодо визначення функцій системи державного регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі за рівнями «центр – область – район», спрямованих на інноваційне інвестування, високі стандарти та запити інформаційного суспільства.

Об'єктом дослідження є система державного регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі України.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні і науково – практичні аспекти становлення системи державного регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі України.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених задач було використано комплекс взаємопов'язаних методів дослідження: теоретичні - аналіз, порівняння, узагальнення, систематизація (наукової літератури з питань формування молокопродуктового підкомплексу, його інвестування, розвитку системи державного регулювання); методи математичної статистики (опрацювання емпіричних даних і виявлення кількісних залежностей між досліджуваними

явищами); експертні методи (для отримання порівняльних оцінок), а також табличний і графічний способи відображення економічної інформації, лінійний регресійний аналіз (для визначення факторів найбільшого впливу на виробництво молока).

У дослідженні були використані законодавчі та інші нормативні акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, аналітична та оперативна інформація Міністерства аграрної політики та продовольства України, державні й міжнародні стандарти, монографії, науково-аналітичні статті та ін.

Інформаційною базою наукового дослідження стали: міжнародне та національне законодавство, дані Державної служби статистики України та Головного управління статистики у Черкаській області, публікації вітчизняних та іноземних вчених, інформація з мережі Internet, результати особистих аналітичних узагальнень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці теоретичних основ і науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення державного регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі. Найвагоміші результати, що визначають новизну дисертаційного дослідження і виносяться на захист, полягають у наступному:

вперше:

– обґрунтовано напрями удосконалення системи державного регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі на засадах узгодження її функцій за ієрархічними рівнями (центр – область – район) за складовими підкомплексу (виробництво кормів, молочної сировини та її переробки) з урахуванням вимог суттєвої активізації впровадження інновацій і стандартів інформаційного суспільства як мотиватора розвитку економічних відносин;

удосконалено:

– тлумачення поняття “розвиток молокопродуктового підкомплексу”, яке за своєю сутністю є відображенням структурно-функціональних змін пріоритетної в аграрному секторі економіки виробничої системи внаслідок інноваційного інвестування з урахуванням специфіки складових і характеру впливу на них системи державного регулювання;

– визначення сутності державного регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі як вертикально розгалуженої системи галузевого управління, стратегічно орієнтованої на створення гармонізованого за критеріями сталого розвитку інноваційного інвестування складових підкомплексу й забезпечення суттєвого зростання їх результативності у кількісному та якісному відношенні;

– методичні підходи до визначення еволюційних етапів інвестиційних передумов розвитку вітчизняного молокопродуктового підкомплексу на етапі трансформації інвестиційних процесів в інноваційно-інвестиційні, які причинно доповнюють один одного і активізують споріднені процеси стандартизації та інформатизації;

дістали подальший розвиток:

– теоретичні положення щодо системоутворення в молоко продуктовому підкомплексі, спрямованого на отримання синергетичного ефекту внаслідок синтезу процесів інтеграції і диференціації виробничих та управлінських складових підкомплексу, диспозицій державного регулювання і ринкового саморегулювання в адміністративно-територіальних розрізах;

– системний підхід до управління молокопродуктовим підкомплексом з орієнтацією на міжнародні стандарти менеджменту враховуючи рівень складності внутрішнього і зовнішнього середовища підкомплексу та завдань (стратегічних, тактичних, оперативних) забезпечення його розвитку з урахуванням вимог формування галузевої інноваційно–інвестиційної моделі;

– сутнісна інтерпретація і конструктивне відображення напрямів формування системи стандартизаційних, проектно-програмних та регуляторних передумов інноваційного інвестування молокопродуктового підкомплексу на етапі руху України до підвищення якості життя суспільства.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці наукових і практичних заходів, концептуальних підходів та обґрунтуванні комплексу теоретично-практичних засад, спрямованих на удосконалення державного регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі з урахуванням вимог формування галузевої інноваційно–інвестиційної моделі.

Результати досліджень впроваджено у процесі розроблення та виконання регіональних інноваційно–інвестиційних програм і прогнозування розвитку галузей АПВ Черкаською обласною державною адміністрацією, Департаментом агропромислового розвитку (довідка № 02-12/ 60 від 26.08.2014 р.) та у процесі розроблення і виконання районних інноваційно–інвестиційних програм і прогнозування розвитку галузей АПВ Уманським управлінням агропромислового розвитку Уманської районної державної адміністрації (довідка № 01-11/364 від 11.08. 2014 р.), в навчальному процесі на кафедрі менеджменту організацій факультету менеджменту Уманського національного університету садівництва (довідка № 20-06/695. від 07.08. 2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Основні положення дисертаційної роботи обґрунтовані й сформульовані особисто здобувачем. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, автором дисертаційного дослідження використані лише ті матеріали, які є результатом особистого наукового внеску в публікаціях.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дослідження за темою дисертації були оприлюднені у доповідях та виступах на наукових конференціях, зокрема на: Всеукраїнській конференції молодих вчених (м. Умань, 2006 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю» (м. Черкаси, 2007 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Удосконалення управління ресурсами підприємств АПК в умовах глобалізації економіки» (м. Полтава, 2008 р.), всеукраїнській конференції молодих вчених (м. Умань; 2009 р.), всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання сучасної економіки» (м. Умань, 2010 р.), V Всеукраїнській науковій конференції «Актуальні питання

сучасної економіки» (м. Умань, 2013 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Економічні та управлінські аспекти розвитку підприємств харчової промисловості» (м. Одеса, 2013 р.), международной научно-практической конференции «Модели развития сельского хозяйства в условиях новой экономики» (г. Ростов-на-Дону, 2013 г.), міжнародній науково-практичній конференції «Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин» (м. Умань, 2014 р.), міжнародній науково-теоретичній конференції «Екзистенційні та комунікативні питання управління» (м. Суми, 2013 р.), международной научно-практической конференции «Менеджмент и экономика отраслевых организаций: теория, методология и практика» (г. Екатеринбург, 2014 г.), міжнародній науково – практичній Інтернет–конференції «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи» (м. Харків, 2014 р.), міжнародній науково-практичній Інтернет–конференції «Проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства, регіону, країни» (м. Полтава, 2014 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Фінансово - економічні проблеми розвитку сільських територій» (м. Мелітополь, 2014 р.).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано **26** наукових праць загальним обсягом 13,19 д. а., з них **10** статей у наукових фахових виданнях (у тому числі 1 стаття опублікована у виданні включеному до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття в електронному фаховому виданні), **2** - в інших виданнях та **14** тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг роботи. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації становить 255 сторінок, основний зміст викладений на 199 сторінках. Дисертація містить 30 таблиць на 30 сторінках, 16 рисунків на 16 сторінках, 23 додатки на 24 сторінках. Список використаних літературних джерел налічує 298 найменувань на 30 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

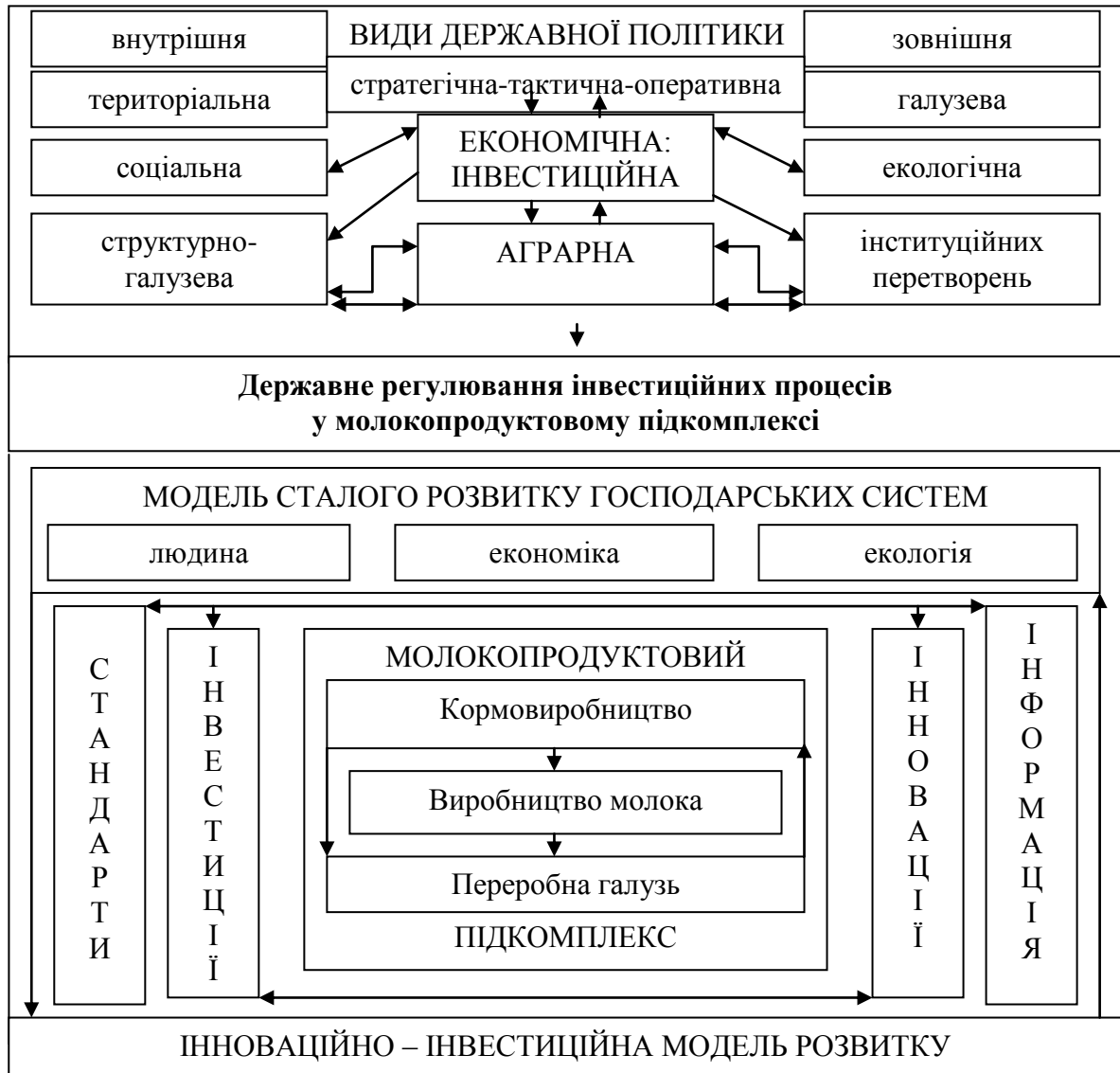
У першому розділі – **“Теоретичні засади державного регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі”** – визначено системну сутність розвитку молокопродуктового підкомплексу, здійснено теоретичне обґрунтування інноваційного інвестування молокопродуктового підкомплексу, узагальнено теоретичну сутність орієнтованості системи державного регулювання на інноваційне інвестування цього важливого підкомплексу.

З’ясовано ключову роль молока у харчуванні людини, яке містить необхідні речовини для повноцінного розвитку людського організму. Відповідно в Україні формується система нормативно - правових актів, стратегій та програм різних рівнів, спрямованих на забезпечення завдань національної продовольчої безпеки.

Встановлено, що суть державного регулювання інвестиційних процесів полягає у створенні узгоджених за ієрархічними управлінськими рівнями (центр – область – район) системних передумов гармонізованого за критеріями сталого розвитку в розрізі виробничих складових підкомплексу інноваційного інвестування регульованого державою з урахуванням вимог формування засад інформаційного

суспільства й переведення аграрного сектору та усіх його підсекторів на міжнародні стандарти менеджменту (рис.1).

Розвиток виробництва молока і молочних продуктів є пріоритетною сферою в Україні, але суспільний поділ праці обумовлює диверсифікацію молочної сфери на виробництво: кормів, власне молока та молочних продуктів промисловими підприємствами. Саме так утворюється специфічна виробнича підсистема АПК – молокопродуктовий підкомплекс, який є об'єктом з безліччю характеристик, тобто надскладним об'єктом, розвиток якого потребує системного підходу, адже всі його елементи мають бути узгодженими, щоб одержати належні, загальні результати, навіть якщо окремі його частини потенційно виявляться ефективними.

Рис. 1. Сутнісна схема системи державного регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі

Джерело: розроблено автором.

Процес системоутворення в молокопродуктовому підкомплексі обумовлений диференціацією й інтеграцією, інноваціями та інвестиціями, стандартизацією та інформатизацією, а також пошуком адекватних форм взаємодії між державним регулюванням і ринковим саморегулюванням на всіх рівнях (центр – область – район) з можливістю налагодження партнерських відносин між учасниками процесу.

Інноваційне інвестування молокопродуктового підкомплексу визначене як процес системної інноваційно–інвестиційної модернізації складових підкомплексу, який створює передумови для високоефективного функціонування всіх його ланок з урахуванням міжнародних вимог стандартизації та інформатизації.

Державна інвестиційна політика в Україні спрямована на створення суб'єктам господарювання необхідних умов для залучення і концентрації коштів з метою розширеного відтворення основних засобів виробництва у галузях, розвиток яких визначено як пріоритет структурно-галузевої політики, в т. ч. і у молокопродуктовий підкомплекс.

У другому розділі – “**Аналіз ретроспективи і сучасного стану державного регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі**” – проаналізовано сучасний стан, тенденції, еволюцію інвестиційних передумов розвитку підкомплексу і системи державного регулювання інвестиційних процесів.

За даними державної статистики, у 2013 р. в структурі валової продукції сільського господарства України молоко займало 11,5%. Обсяги виробництва молока в країні за період 1990-2013 рр. зменшилися на 53,2 %. Навіть порівняно із 1960 р. у 2013 р. вони були нижчими на 18 %. При цьому обсяги виробництва молока у сільськогосподарських підприємствах зменшилися на 86,14 %, а у господарствах населення вони збільшилися на 51,6 %. Слід також вказати на посилення нерівномірності виробництва молока по регіонах усіма формами господарювання, а також на концентрацію виробництва молока у великих підприємствах: із загальної кількості підприємств, які займаються виробництвом молока в Україні, 2,2 % із них виробляють понад 5000 т молока на рік, що становить майже 1/4 загального його виробництва. У 2013 р. частка фермерських господарств у виробництві молока становила 1,3 %, сільськогосподарських підприємств – 22,4 %, господарств населення – 76,3 %.

Таблиця 1

Економічна ефективність виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах України

Показник	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2013 р. до 2009 р. %
Реалізовано продукції, млн т	1,8	1,8	1,9	2,0	2,2	121,9
Повна собівартість, млн грн	3245,2	4335,0	5184,4	5871,5	6932,0	213,6
Чистий дохід, млн грн	3291,7	5108,7	6142,0	6008,5	7877,5	239,3
Прибуток, млн грн	46,5	773,7	957,5	136,9	945,4	2035,4
Повна собівартість, т/грн	1735,5	2283,4	2643,0	2665,2	3042,5	175,3
Середня ціна реалізації 1 т /грн	1760,0	2698,1	3131,2	2727,4	3457,5	196,4
Рівень рентабельності, %	1,4	17,9	18,5	2,3	13,6	9,7 в.п.

Джерело : сформовано автором за даними Державної служби статистики України.

У сільськогосподарських підприємствах виробництво молока за досліджуваний період було прибутковим (табл. 1), фермерські господарства мали рентабельність молока 21%. Однак спостерігається зменшення обсягів виробництва молока в Україні, що пояснюється зменшенням поголів'я корів, яке у сільськогосподарських підприємства за 1990 – 2013 рр. становило 22,5 %, а у господарствах населення – 77,5 %. Це зменшення певним чином компенсувалося зростанням надоїв від однієї корови, яке по усіх категоріях господарств становило +55,2 %. Однак загальне зменшення посівних площ кормових культур за 1990-2013 рр. на 87,4 % вказує на глибинні причини галузевої деградації, також гальмує розвиток виробництва молока у сільському господарстві зношеність його матеріально-технічної бази.

Враховуючи важливість функціонування молокопродуктового підкомплексу та стратегічну необхідність державного регулювання інвестиційних процесів у ньому, основною державною підтримкою для виробників молока були бюджетні дотації та дотації за рахунок справляння ПДВ (табл. 2).

Таблиця 2

Державна підтримка виробництва молока сільськогосподарськими підприємствами за продане молоко переробним підприємствам України

Показник	2009 р.	2010 р.	2011р	2112 р.	2013 р.
Вартість проданого молока, млн. грн	3291,7	5108,7	6142	6008,5	7877,5
Дотації за продане молоко, млн. грн.	462,7	773,3	121,9	976,3	1196,3
Дотації на 1 т молока, грн	427	408	62	439	525
Питома вага дотацій у вартості проданого молока, %	14,0	15,1	1,9	16,1	15,1

Джерело : розраховано автором за даними Державної служби статистики України.

Основними виробниками молока в Україні є господарства населення. Враховуючи цей факт, Кабінет Міністрів своєю Постановою «Про затвердження мінімально допустимого рівня цін на молоко на 2012 р.» вніс певні зміни. Відповідно з 01.09.2012 р. визначено мінімальну закупівельну ціну на молоко від господарств населення, проте ці зміни мали різні економічні наслідки для підприємств молокопродуктового підкомплексу.

В Україні за 2013 р. фактично вироблено 11488,2 тис. т молока, а для раціонального споживання за нормативами МОЗ необхідно виробляти 17480 тис. т. за нашими розрахунками виявлено, що загальний дефіцит виробництва молока у 2013 р. становить 6 млн т.

У дисертації за допомогою лінійного регресійного аналізу формування економічних показників і побудови матриці, що проводився з використанням програмного пакета Mathcad, визначено основні фактори впливу на обсяги виробництва молока-сировини (y). До незалежних змінних включено такі фактори: державна підтримка за рахунок справляння ПДВ і бюджетних дотацій (x_1), витрати на виробництво молока (x_2), інвестиції у виробництво молочних продуктів (x_3), інвестиції в інновації для молокопереробних підприємств (x_4).

Рівняння лінійної регресії для обсягів виробництва молока за період 2009–2013 рр. має вигляд:

$$y = 1,94 x_1 - 0,667 x_2 + 6,621x_3 + 6,216x_4 + 28462$$

Достовірність отриманих результатів перевіримо:

$$1,94 \times 1196 - 0,667 \times 6758 + 2,621 \times 1250 + 6,216 \times 188 + 28462 = 29185.$$

Розрахунки підтверджують достовірність результатів, тому що відхилення розрахункового показника від фактичного відрізняються менше, ніж на 5%:
 $29185 - 28462 = 723, 713 / 29185 \times 100 = 2,5 \%$.

На основі значення коефіцієнта регресії між обсягом виробництва молока та лінійною комбінацією вищезазначених параметрів, що мають відповідний вплив визначено, що найвагоміший з них на обсяг виробництва молока здійснює вартість інвестицій в інновації для молокопереробних підприємств (коефіцієнт регресії 6,621), за ним вартість інвестицій в цілому на виробництво молочних продуктів (коефіцієнт регресії 6,216), потім (дотації, ПДВ) державна підтримка (коефіцієнт регресії 1,94), низький вплив справляють витрати на виробництво молока (коефіцієнт регресії – 0,667). Мінусовий знак цієї змінної означає, що витрати скорочують фактичне виробництво. Це значить, що із тих змінних, які взяті для аналізу, саме ця спричиняє незначний вплив порівняно з іншими. Аналіз підтверджує мотивацію виробників молока продавати сировину потужним молокопереробним підприємствам, які мають значний асортимент рентабельної товарної продукції і які можуть заплатити вищу ціну, вони активніше впроваджують інновації і залучають інвестиції.

Встановлено, що кількість підприємств, які займалися переробкою молока, на 01.01. 2014 р. в Україні становила 424 од. З них 80,7 % займалися заготівлею молока, 88,7 % – випуском готової продукції, і лише 24,3 % – експортом виготовленої продукції. При цьому чітко виділяються дві групи – перша, де частка підприємств, що здійснюють експорт готової продукції у сфері переробки молока, менше 30 % їх загальної кількості (82,7 % займалися заготівлею молока, 91,4 % – випуском готової продукції, 16,9 % – експортом виготовленої продукції), друга, де частка підприємств, що здійснюють експорт готової продукції у сфері переробки молока, більша на 30 % від їх загальної кількості (85,9 % займалися заготівлею молока, 93,8 % – випуском готової продукції, 44,5 % – експортом виготовленої продукції). Слід підкреслити, що експортоорієнтовані підприємства більш активно запроваджують стандарти управління якістю серії ISO: у першій групі підприємств стандарти ISO 9001 запровадили 9,7 %, а у другій – 21,1 %, стандарти ISO 22000 відповідно 12,6 і 19,5 %. Тобто стандартизація виробництва сприяє розвитку експорту продукції, що забезпечено активною інноваційно–інвестиційною політикою молокопереробних підприємств (табл. 3). За 2009 – 2013 рр. обсяги залучених інвестицій в основний капітал молокопереробних підприємств збільшилися в 1,2 раза, обсяги інвестування інновацій за 2009 – 2013 рр. зросли у 10,5 раза.

Відповідно до затвердженої у 2007 р. Мінагрополітики України галузевої Програми розвитку молочного скотарства України до 2015 року на 01.01.2015 р. введено у дію в галузі молочного скотарства – 49 тваринницьких комплексів, забезпечено додаткове виробництво молока в обсязі понад 100 тис. тонн, що дало

змогу створити додатково понад 1,3 тис. робочих місць та забезпечити надходження інвестицій в розвиток галузі в обсязі близько 700 млн. гривень. Для підвищення зацікавленості інвесторів до будівництва та реконструкції молочних ферм та комплексів, покращення якості продукції та його конкурентоспроможності запроваджена підтримка будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів та підприємств з виробництва комбікормів шляхом часткового відшкодування суб'єктам господарювання до 50% вартості (без урахування податку на додану вартість).

Таблиця 3

**Інвестиції в основний капітал молокопереробних підприємств України
(у фактичних цінах, млн грн)**

Показники	Роки					2013 р. до 2009 р., %
	2009	2010	2011	2012	2013	
Всього інвестицій в основний капітал	1040	894	1220	1102	1250	151
Інвестиції в інновації, всього:	99	70,7	157,6	228,4	188	120
у т.ч. :						
за рахунок власних коштів	95	63,2	144,9	212,3	148	155
за рахунок кредитів	3,8	7,4	12,7	16	40	1052

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України.

Становлення державної інвестиційної політики в Україні бере свій початок з прийняття Законів України “Про пріоритетність соціального розвитку села і АПК у народному господарстві” (1990 р.) і Закону України “Про інвестиційну діяльність” (1991 р.). Згодом закономірно посилилася диференціація законодавства, де чітко виділилися блоки: інвестиційний та аграрний. Інвестиційний блок активно розвивався у 1991–1998 рр. Закони України “Про захист іноземних інвестицій”, “Про іноземні інвестиції”, “Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон” тощо. У 1998 р. були прийняті Закони України спрямовані на інформатизацію економіки, а в 1999 р. Закон України “Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків”. Незабаром Україна розпочала активне запровадження міжнародних стандартів серії ISO та ін. Отже, інвестиційні процеси поступово інтегрувалися із процесами інноватизації, інформатизації та стандартизації. Ця інтеграція посилилася із прийняттям Законів України “Про стандартизацію”, “Про інноваційну діяльність”, “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки” тощо, положення яких конкретизовані у численних державних стратегіях і програмах, а також нормативно-правових актах Кабінету Міністрів України та відповідних міністерств і відомств.

Паралельно з еволюцією нормативно-правових актів, які загалом окреслюють орієнтири інноваційно-інвестиційної моделі розвитку вітчизняної економіки, досить високим темпом еволюціонували нормативно-правові акти, які визначають розвиток аграрного сектору економіки. Затверджені Кабінетом Міністрів України Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року і Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року послідовно посилювали орієнтацію на інноваційно-інвестиційну модель розвитку, узгоджену з

вимогами адаптації до міжнародних стандартів і формування засад інформаційного суспільства.

Поступово в аграрному блоці національного законодавства виділився підблок молокопродуктового підкомплексу з огляду на положення прийнятого у 2004 р. Закону України “Про молоко та молочні продукти”, де молочне виробництво набуло статусу пріоритетного, а також затвердженої у 2007 р. Мінагрополітики України галузевої Програми розвитку молочного скотарства України до 2015 року. Хоча молокопродуктовий підкомплекс АПК залишився значною мірою залежним від процесів, які регулювалися в аграрному секторі економіки, на рівні якого й здійснювалося регулювання інноваційного інвестування підгалузей.

У 2011 р. було затверджено положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України. Проте не було внесено відповідних змін у Типові положення про обласне і районне управління агропромислового розвитку, затверджені ще у 2007 р. Між функціями ланок системи “центр – область – район” існують суттєві неузгодженості. Так, відсутній зворотний зв'язок при формуванні стратегії галузевого розвитку, хоча регіон і район беруть участь у формуванні державних програм соціального і економічного розвитку та державних цільових програм, де важливе місце відведено інвестиційно-інноваційним процесам. Привертає увагу функція центру “затверджує вимоги до якості та безпеки молока й молочних продуктів”, яка не знайшла свого відображення на рівнях “регіон – район”.

У третьому розділі – **“Напрями удосконалення державного регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі”** розглянуто принципи формування системи стандартизаційних передумов інноваційного інвестування молокопродуктового підкомплексу та узгодження його інвестиційних проектів із системою державних стратегій і програм розвитку, ідентифікація чинних функцій інвестиційного забезпечення молокопродуктового підкомплексу, які на сьогодні здійснює система державного регулювання.

Підписана Угода про асоціацію між Україною та ЄС передбачає співпрацю у сфері аграрної політики. На сьогоднішня день вітчизняна молочна продукція не конкурентоспроможна на європейському ринку, але на основі принципів ефективного державного регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі, що сприятимуть підвищенню якості та безпеки молочних продуктів створюються передумови вийти на найбільший ринок молочних продуктів світу.

Встановлено, що Україна вже прийняла низку стандартів серії ISO (9000, 14000, 22000 тощо), але ще потрібно виконати значний обсяг роботи в частині практичного впровадження міжнародних стандартів в аграрний сектор.

При формуванні перспективної структури стандартизації державного регулювання слід виділити три блоки: об'єктно-стандартизаційний; правову підтримку і супроводження стандартизації; інтегровані із міжнародними стандартами національні принципи державного регулювання інноваційного інвестування молокопродуктового підкомплексу.

Теорією і практикою доведено, що інвестиційні проекти мають бути узгоджені з інвестиційними програмами (програма як певна система проектів). Але це можна розглядати як ідеальну ситуацію, коли програма і проекти розробляються одночасно. В реальності ж спостерігається суттєва асинхронність. Система розроблення в Україні державних прогнозів, програм і проектів поступово набуває ознак надскладної. По-перше, з часом стають дедалі більш складними такі об'єкти державного регулювання, як молокопродуктовий підкомплекс. По-друге, вітчизняне законодавство приймає нормативно-правові акти, які між собою не завжди і не повною мірою узгоджуються.

Формально держава на всіх рівнях декларує підтримку інноваційно-інвестиційної моделі та передбачення фінансових пільг для відповідних проектів. Проте діючий механізм державної бюджетної підтримки вимагає удосконалення до стану більш доступного джерела фінансування з метою стимулювання розробників виробничих проектів при підвищенні бюджетної ефективності даного процесу.

Таблиця 4

**Перспективні функції системи
Міністерства аграрної політики та продовольства України
у частині інноваційного інвестування молокопродуктового підкомплексу**

Перспективні функції за рівнями:		
центр	область	район
визначає пріоритети щодо інноваційно-інвестиційної моделі розвитку підкомплексу; розробляє технічні регламенти для інноваційних технологій виробництва кормів, молока та молочних продуктів, розробляє стандарти, які сприятимуть інноваційному інвестуванню підкомплексу та просуванню його до вимог інформатизації	визначає сукупність передумов інноваційно-інвестиційного розвитку підкомплексу і заходів та механізмів їх реалізації; сприяє участі підприємств підкомплексу у розробленні відповідних проектів і програм на основі сучасних інформаційних вимог, забезпечує активізацію застосування ними високих стандартів виробництва	визначає стратегічну потребу підкомплексу в інвестиціях і сприяє їх залученню; узгоджує інформаційні бази даних; забезпечує виробників сучасними стандартами; узгоджує ресурсне забезпечення програм і проектів підкомплексу; супроводжує реалізацію програм і проектів розвитку підкомплексу

Джерело: власні узагальнення автора.

Для цього складові механізму слід інтегрувати у процес документообігу стратегічного планування, де стратегії та планові документи послідовно адаптуються до законодавчих вимог стосовно пріоритетних проектів з урахуванням особливості рівнів управління (центр – область – район) у плані норм права і реального стану територіальних одиниць. Перспективні функції системи Мінагрополітики щодо інноваційного інвестування молокопродуктового підкомплексу наведено в табл. 4.

Отже, перспективи розвитку молокопродуктового підкомплексу значною мірою обумовлені реальними можливостями узгодження інвестиційних проектів підприємств підкомплексу та державних стратегій і програм соціально-економічного і екологічного розвитку. Ключову роль у формуванні інвестиційно-

інноваційної моделі розвитку галузі відіграє розроблення та виконання різнорівневих програм її розвитку. Тому ідентифікацію функцій Мінагрополітики слід спрямувати на такий їх розподіл між рівнями управління, який би сприяв узгодженню галузевих інноваційно-інвестиційних пріоритетів та програм.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоноване нове вирішення важливої наукової проблеми, а саме обґрунтування теоретичних засад державного регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі України за умов змін в економічному просторі, що дозволило сформулювати наступні висновки:

1. Розвиток виробництва молока та молочних продуктів на сьогодні є пріоритетною сферою в Україні, яка реалізується у межах специфічної виробничої підсистеми АПК – молокопродуктового підкомплексу (виробництво: кормів, власне молока та молочних продуктів промисловими підприємствами), який є надскладним об'єктом, тому інвестиційний розвиток потребує системного підходу.

2. Процес системоутворення у молокопродуктовому підкомплексі зумовлений диференціацією та інтеграцією, інноваціями та інвестиціями, стандартизацією та інформатизацією, адекватністю форм взаємодії між державним регулюванням і ринковим саморегулюванням на всіх адміністративно-територіальних рівнях (центр – область – район) з можливістю налагодження партнерських відносин.

3. Державна стратегія України спрямована на нову якість перетворень, що вимагає активізації впровадження у молокопродуктовий підкомплекс міжнародних стандартів безпеки та якості при їх координуваності із системою вітчизняної інформатизації; тільки за таких умов стає можливим одночасне стимулювання державою інвестиційної та інноваційної діяльності у сфері молочного виробництва й удосконалення галузевої системи державного регулювання.

4. Загальна сутність державного регулювання інвестиційних процесів полягає в створенні узгоджених за ієрархічними управлінськими рівнями (центр-область-район) системних передумов гармонізованого за критеріями сталого розвитку в розрізі виробничих складових підкомплексу інноваційного інвестування регульованого державою з урахуванням вимог формування засад інформаційного суспільства й переведення аграрного сектору та усіх його підсекторів на міжнародні стандарти менеджменту

5. Виробництво молока у сільському господарстві України за 1990 – 2013 рр. зменшилося на 53,2 %, а вирощування кормових культур – на 87,4 %. Частка господарств населення у виробництві молока зросла з 24 до 77,5 %. Загальний дефіцит виробництва молока для населення України становить 6 млн т у 2013 р. Виявлено, що найбільший вплив на виробництво молока здійснюють капітальні вкладення в молокопереробну промисловість, інвестування інновацій на виробництво молочної продукції, державна підтримка за рахунок дотацій. Із загальної кількості переробних підприємств України, які переробляли молоко у 2013 р. 80,7 % займалися заготівлею молока, 88,7 % – випуском готової продукції і лише 24,3 % – експортом готової продукції. Експорто – орієнтовані підприємства

активніше запроваджують стандарти управління якості серії ISO: у першій групі підприємств стандарти ISO 9001 запровадили 9,7 %, у другій – 21,1 %, стандарти ISO 22000, відповідно, – 12,6 і 19,5 %. За 2009–2013 рр. обсяги залучених інвестицій в основний капітал молокопереробних підприємств збільшилися в 1,2 раза, обсяги інвестування інновацій за 2009–2013 рр. зросли у 10,5 раза.

6. Важливу роль у запровадженні дієвих передумов формування моделі інноваційно–інвестиційного розвитку молокопродуктового підкомплексу має відігравати система державного регулювання. З 2006 р. функції Міністерства аграрної політики та продовольства України починають дедалі більше узгоджуватися із стратегією розвитку АПК, а з 2011 р. – із функцією формування інтегрованої інноваційно–інвестиційної моделі та розроблення відповідних технічних регламентів і стандартів та системи національних інформаційних ресурсів. У функції Міністерства вперше були введені завдання контролю якості і безпеки молока та молочних продуктів.

7. Ідентифікація функцій Міністерства аграрної політики та продовольства має узгоджуватися із вимогами реформування галузевої системи управління, що включає: розроблення механізмів удосконалення управління у сфері бюджетної підтримки галузі; функціональне і нормативно–правове приведення діяльності Міністерства відповідно до вимог часу, державної стратегії сталого соціально–економічного розвитку.

8. Запровадження міжнародних стандартів гальмується як у державному регулюванні, так і в молокопродуктовому підкомплексі. У формуванні структури стандартів загального і галузевого державного регулювання в Україні слід виділити три блоки: 1) об'єктно–стандартизаційний; 2) правової підтримки; 3) інтеграції із міжнародними стандартами національних стандартів державного регулювання.

9. Перспективи розвитку молокопродуктового підкомплексу значною мірою обумовлені узгодженістю принципів формування інвестиційних проектів і національних стратегій та програм соціально–економічного й екологічного розвитку, а забезпечувати реалізацію інноваційно–інвестиційної моделі розвитку галузі повинна функціонально трансформована галузева система державного регулювання. Визначені принципи державного регулювання та підтримки інвестиційних процесів в молокопродуктовому підкомплексі мають базуватися на механізмах, що опрацьовані в країнах Європейського Союзу і які належать до регламентованої сфери Спільної аграрної політики.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Слатвінська Л. А. Стан ресурсного забезпечення підприємств молокопереробної промисловості України / Л. А. Слатвінська // Вісник Харк. нац. техн. ун-ту сільського господарства: Економічні науки. Вип. 66. – Х.: ХНТУСГ, 2007. – С. 203 – 208 (0,53 д.а.).

2. Слатвінська Л. А. Проблеми інвестиційного розвитку молокопереробної промисловості України / Л. А. Слатвінська // Збірник наукових праць Уманського

державного аграрного університету / редкол.: А.Ф. Головчук (відп. ред.) та ін. – Умань, 2009. – Вип.70. – Ч. 2: Економіка. – С.28 – 34 (0,53 д.а.).

3. Слатвінська Л. А. Інвестиційний поступ молокопереробної промисловості України / Л. А. Слатвінська // Вісник Білоцерківського державного аграрного університету: зб.наук. праць. – Біла Церква, 2009. – Вип. 63. – С.69 – 73(0,71 д.а.).

4. Слатвінська Л. А. Роль інвестицій в розвитку молокопереробних підприємств України за умов інтеграції / Л. А. Слатвінська // зб. наукових праць Уманського державного аграрного університету / редкол.: А.Ф. Головчук (відп. ред.) та ін. – Умань, 2010. – Вип. 73. – Ч. 2: Економіка. – С.196 – 204 (0,8 д.а.).

5. Головчук Л.А. Державне регулювання молокопродуктового підкомплексу агропромислового виробництва/ Л. А. Головчук // зб. наукових праць Уманського національного університету садівництва / редкол.: О.О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. – Умань, 2013. – Вип. 83. – С.203 – 209 (0,74 д.а.).

6. Слатвінська Л. А. Сутність системності інвестування молокопродуктового підкомплексу/ Л. А. Слатвінська // зб. наукових праць Уманського національного університету садівництва / редкол.: О.О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. – Умань, 2014. – Вип. 85. – С.209 – 215 (0,86 д.а.).

7. Слатвінська Л. А. Функціональне удосконалення галузевого державного регулювання інвестиційного розвитку молокопродуктового підкомплексу / Слатвінська Л. А // зб. наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету за ред. М. Ф. Кропивка. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2014. – №2 (26).– С.190 – 195 (0,87 д.а.).

8. Слатвінська Л. А. Становлення системи інвестиційного забезпечення розвитку молокопродуктового підкомплексу України / Л. А. Слатвінська // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. – Вип.149: Економ. науки. - Х.: ХНТУСГ. – 2014. – С. 276 – 281 (0,53 д.а.).

9. Слатвінська Л. А. Інвестиційні орієнтири системоутворення у державному регулюванні розвитку молокопродуктового підкомплексу/ Л. А. Слатвінська // **Економіка АПК. – 2014. – № 3. – С. 50 – 54 (0,65 д.а.).**

10. Слатвінська Л. А. Удосконалення функцій державного регулювання інвестування молокопродуктового підкомплексу [Електронний ресурс] / Л. А. Слатвінська // **Ефективна економіка. – 2014. - № 9. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nayka.com.ua> (1,04д.а.).**

Тези доповідей на науково-практичних конференціях

11. Слатвінська Л. А. Міжнародні спільні підприємства в молокопродуктовому підкомплексі України / Л. А. Слатвінська // Матеріали Всеукр. конф. молодих вчених, (Умань, 18-19 лют. 2006 р.) / М-во аграр.політики, Уманський держ. аграр.ун-т. – Умань: Уманський дер-ний аграрний ун-т, 2006. – С.191 – 193 (0,24 д.а.).

12. Слатвінська Л. А. Інвестиційна привабливість підприємств молокопереробної промисловості / Л. А. Слатвінська //Матеріали IV – Міжнар. наук.-практ. конф. [«Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою

діяльністю»], (Черкаси, 11-13квіт. 2007 р.) / М-во освіти і науки / Відп. ред. В.М. Яценко. – Черкаси: ЧДТУ, 2007. – С. 285 – 287 (0,24 д.а.).

13. Слатвінська Л. А. Фактори ризику, що впливають на розвиток молокопереробної промисловості України / Л. А. Слатвінська // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.[«Удосконалення управління ресурсами підприємств АПК в умовах глобалізації економіки»], (Полтава, 26-27 листоп. 2008 р.). М-во аграр. політ. Полтав. держ. аграр. академ. – Полтава: ПД ПДАА, 2008. – С.66–67(0,14 д.а.).

14. Слатвінська Л. А. Молокопереробна промисловість як споживач інвестиційних ресурсів / Л. А. Слатвінська // Матеріали Всеукр. конф. молодих вчених, (Умань, 18-19 лют. 2009 р., Ч.2) / М-во аграр.політики, Уманський держ.аграр. ун-т. – Умань.: Уманський державний аграрний університет, 2009. – С.103 – 105 (0,24 д.а.).

15. Слатвінська Л. А. Інвестування молокопереробних підприємств в умовах інтеграції економіки України / Л. А. Слатвінська // Матеріали I Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції «Актуальні питання сучасної економіки», частина I - Умань: Видавець «Сочинський», 2010. – С.108 – 110 (0,28 д.а.).

16.Слатвінська Л. А. Телеологія удосконалення системи державного регулювання молокопродуктового підкомплексу / Л. А. Слатвінська // Матеріали VВсеукраїнської заочної наукової конференції «Актуальні питання сучасної економіки», 24 груд. 2013 р., - Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», - Ч.2. – 152 с. С. 90 – 92 (0,16 д.а.).

17. Слатвінська Л. А. Розвиток молокопродуктового підкомплексу АПВ України на засадах системного розподілу інвестиційних ресурсів / Л. А. Слатвінська // Економічні та управлінські аспекти розвитку підприємств харчової промисловості: матер. Міжнар. наук.-практконф. (2-4 жовтня 2013 р., м. Одеса) / Одеська націон. акад.. харчових технологій. – Одеса: Фенікс, 2013. – 217. – С.33 – 36 (0,2 д.а.).

18. Головчук Л. А. Системные основы инновационного инвестирования молокопродуктового подкомплекса Украины / Л. А. Головчук// «Модели развития сельскогосахозяйства в условиях новой экономики: Материалы междунар. науч.-практ. конф., г. Ростов –на – Дону, сентябрь 2013. – Ростов н/Д: ГНУ ВНИИЭиН Россельхозакадемии, 2013. – С.344–346(0,35 д.а.).

19. Слатвінська Л. А. Удосконалення функції державного регулювання інвестиційного забезпечення національного молокопродуктового підкомплексу/ Л. А. Слатвінська // Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин», 24 – 25 квітня 2014 р. – Умань: «Візаві», 2014. – Ч.2. – 132 с. – С.89 – 91 (0,26 д.а.).

20. Слатвінська Л. А. Правові основи державного регулювання інвестиційних процесів в молокопродуктовому підкомплексі України / Л. А. Слатвінська // Екзистенційні та комунікативні питання управління: матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції, м. Суми, 23-25 січня 2013 р. – Суми: Сумський державний університет, 2014. – Ч.2. – 154 с. – С.106 – 109 (0,26 д.а.).

21. Слатвинская Л.А. Стандарты менеджмента в государственном регулировании инвестиций для молокопродуктового подкомплекса Украины / Л. А. Слатвинская // Менеджмент и экономика отраслевых организаций: теория,

методология и практика [Текст]: сб. науч. ст. IX международной научн. - практ. конф.; Урал. Гос пед. ун-т; Екатеринбург: Урал. Гос. Пед. ун-т [б.и.], 2014. – С. 92 – 95 (0,68 д.а.).

22. Слатвінська Л. А. Особливості еволюції системи державного регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі / Л. А. Слатвінська // Матеріали V Міжнародної науково - практичної Інтернет конференції «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи.» – Х.: ХНТУСГ, 2014. – С.53 – 56 (0,27 д.а.).

23. Слатвінська Л.А. Інформаційне узгодження інвестиційних процесів із плановими документами розвитку молокопродуктового підкомплексу / Л. А. Слатвінська // Проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства, регіону, країни: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 13 – 14 травня 2014 р. – Ч.ІІ. – Полтава: ПолтНТУ, 2014. – С.68 – 70(0,38 д.а.).

24. Слатвінська Л. А. Інформаційне узгодження інвестиційних проектів молокопродуктового підкомплексу із системою програм соціально-економічного розвитку України / Л. А. Слатвінська // Тези міжнародної науково-практичної конференції «Фінансово-економічні проблеми розвитку сільських територій»: зб. матер. конференц. – Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2014. – С.212 – 215 (0,32 д.а.).

В інших наукових виданнях

25. Слатвінська Л. А. Архетип забезпечення державою продовольчої безпеки на основі інноваційного інвестування молочного виробництва / Л. А. Слатвінська // Публічне управління : теорія та практика : збірник наукових праць Асоціації докторів наук з державного управління. – Х. : Вид-во „ДокНаукДержУпр”. – № 2 (18). Спец. випуск. – Червень, 2014. – С. 179 – 184(0,89 д.а.).

26. Головчук Л.А. Наукові основи виробництва і перероблення молока як орієнтир інвестування з метою реалізації завдань продовольчої безпеки / Головчук Л.А. // Сучасні парадигми розвитку конкурентоспроможного агропромислового виробництва: Колективна монографія / Під ред. д. е. н., професора Ю.О. Нестерчук. – Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. – С.252 – 258 (0,95 д. а.).

АНОТАЦІЯ

Слатвінська Л.А. Державне регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», Київ, 2015.

Дисертаційна робота присвячена дослідженню сукупності теоретичних засад та практичних передумов удосконалення державного регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі України.

Визначено роль молочної сфери у забезпеченні продовольчої безпеки України, ідентифіковано молокопродуктовий підкомплекс як складну систему, що включає виробництво молочної сировини, її переробку тощо. З'ясовано теоретичну сутність інноваційного інвестування підкомплексу на основі стандартизації та інформатизації виробничих і управлінських процесів, а також ролі системи державного регулювання в забезпеченні надходження достатніх інвестицій.

Проаналізовано сучасний стан молочної сфери України, виявлено тенденції змін кількісних та якісних показників виробництва молочної сировини та продуктів її переробки, визначено суттєву нерівномірність дії факторів виробництва по регіонах і вплив зміни їх рівнів на загальну результативність молокопродуктового підкомплексу, закономірності еволюції системи державного регулювання процесу інвестування підкомплексу з урахуванням вимог інвестиційно-інноваційної моделі.

Розроблено пропозиції з удосконалення підходів до стандартизації галузевого державного регулювання на основі прийнятих в Україні міжнародних стандартів ISO тощо, узгодження принципів формування інвестиційних проектів і стратегій та програм розвитку аграрного сектору економіки України і його молокопродуктового підкомплексу, перспективних функцій системи Міністерства аграрної політики та продовольства України у частині достатнього інноваційного інвестування молокопродуктового підкомплексу.

Ключові слова: державне регулювання, аграрний сектор, молокопродуктовий підкомплекс, інвестиції, інновації, стандарти, інформація.

АННОТАЦІЯ

Слатвинская Л.А. Государственное регулирование инвестиционных процессов в молокопродуктовом подкомплексе Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Национальный научный центр «Институт аграрной экономики», Киев, 2015.

В диссертационной работе исследованы теоретико-методические принципы и практические предпосылки усовершенствования государственного регулирования инвестиционного обеспечения молокопродуктового подкомплекса Украины.

Определена роль молочной сферы в обеспечении продовольственной безопасности Украины с учетом количественных и качественных аспектов производства продуктов и указанной сферы, согласованных с Римскими принципами устойчивой глобальной продовольственной безопасности. Определено, что производство молока и молочных продуктов на сегодня является приоритетной сферой в Украине. Научными основами агропромышленного производства в зоне Лесостепи Украины определены целевые стандарты перспективной продуктивности молочных коров (6000 – 7000 кг молока, содержание белка в молоке – 3,2 – 3,3 %, жира – 3,6 – 3,75 %), для чего в молочной отрасли аграрного сектора экономики необходимы соответствующие инвестиционные ресурсы, позволяющие обеспечить позитивные инновационные сдвиги во всех отраслевых звеньях, начиная от кормопроизводства и до содержания скота и технологи получения и сохранения

молочного сырья. Инновационное инвестирование молоко продуктового подкомплекса раскрыто как процесс системной инвестиционно-инновационной модернизации всех составляющих подкомплекса, который создает предпосылки к их высокоэффективному функционированию с учетом национальных и международных требований стандартизации и информатизации.

Общественное разделение труда диверсифицирует молочную сферу на производство: кормов, собственно молока и молочных продуктов. Однако при этом не происходит симметричное разделение приоритетности дифференцированных из молочной сферы ее подсфер (корма, молочное сырье, молочная продукция). Это предопределяет функционирование молокопродуктового подкомплекса (совокупности отраслей, непосредственно определяющих процессы производства молочного сырья, его переработку и т. п.) как системы с чрезвычайно высоким уровнем сложности, в силу чего его совершенствование требует адекватного инновационного инвестирования на основе новейших средств стандартизации и информатизации производственных и управленческих процессов. Все это существенно повышает сложность интенсивно-расширенного воспроизводства подкомплекса с учетом чрезвычайно высокой диверсифицированности источников инвестиционных ресурсов, в т. ч. иностранных инвестиций. Современное усиление дефицитности инвестиционных ресурсов в молокопродуктовом подкомплексе предопределяет роль системы государственного регулирования как активатора их поиска и привлечения. Системные принципы управления предполагают адекватную реакцию на рост уровня сложности внутренней и внешней среды молокопродуктового подкомплекса и реализации заданий управления. Сущность государственного регулирования инвестиционных процессов в молокопродуктовом подкомплексе непосредственно связана с созданием в разрезе иерархических управленческих уровней управления (центр – область – район) системных предпосылок гармонизованного по критериям устойчивого развития (человек – экономика – экология) в разрезе всех составляющих подкомплекса инновационного инвестирования с учетом требований формирования принципов информационного общества и перевода аграрного сектора на международные стандарты менеджмента.

Для современного состояния молокопродуктового подкомплекса Украины характерны тенденции в существенном изменении количественных и качественных показателей производства молочного сырья и продуктов его переработки. Данные требования были заложены в Уставе продовольственной и сельскохозяйственной организации ООН и документах Всемирной организации торговли, членом которых сегодня является Украина. Поэтому возникла настоятельная потребность как в значительном росте производства молочных продуктов, так и в приведении их качества в соответствие с более высокими стандартами. Однако этому препятствует количественный дефицит и моральное устарение средств производства в отраслях молокопродуктового подкомплекса. Особенно указанное состояние подкомплекса стало заметным вследствие неравномерности развития его отраслей на уровне областей и районов, которая проявляется в сокращении производства кормов, а также поголовья крупного рогатого скота и молочного стада в частности. Все более неудовлетворительным становится также уровень стандартизации

производственных процессов (стандарты ISO 9001 и ISO 22000 в настоящее время используют всего 10 – 20 % предприятий перерабатывающей промышленности, связанных с производством молочной продукции). Несмотря на это, система отраслевого государственного регулирования, представлена сегодня Министерством аграрной политики и продовольствия Украины, не играет роли истинного активатора инвестиционных процессов, хотя наблюдается тенденция к постепенному ориентированию ключевых его полномочий на требования стратегий и программ развития аграрного сектора экономики. Основные критерии, которые должны обеспечить переход к качественно новой системе отраслевого управления: внедрение международных стандартов менеджмента и модели, рационально совмещающей государственную и негосударственную форму управления во взаимодействии с практическим менеджментом на уровне отдельных отраслей и предприятий; баланс функций органов управления; нормирование структурных и функциональных показателей организации действующей системы управления в разрезе уровней “центр – область – район”; создание информационно-аналитической системы мониторинга показателей развития аграрной отрасли и ее подотраслей.

Разработана схема и сформулированы предложения по усовершенствованию подходов к стандартизации отраслевого государственного регулирования на основе принятых в Украине международных стандартов ISO с выделением трех блоков: объектного: правовой поддержки процесса, интегрированного с международными стандартами государственного регулирования инновационного инвестирования молокопродуктового подкомплекса. При этом предложены принципы согласования инвестиционных проектов подкомплекса с системными требованиями действующих государственных стратегий и программ, а также трехуровневая (центр – область – район) система перспективных функций Министерства аграрной политики и продовольствия Украины при ее большей, чем это было в ретроспективе, ориентированности на создание действенных предпосылок активизации инновационного инвестирования молоко продуктового подкомплекса, способного обеспечить реализацию требования его приоритетности.

Ключевые слова: государственное регулирование, аграрный сектор, молокопродуктовый подкомплекс, инвестиции, инновации, стандарты, информация.

ANNOTATION

Slatvinska L.A. Government regulation of investment processes in milk-production subcomplex of Ukraine. - Manuscript.

Thesis for obtaining Ph.D in Economics majoring in 08.00.03 – Economics and Management of National Economy. – National Scientific Centre «Institute of Agrarian Economy», Kyiv, 2015.

The dissertation is devoted to the research of the combination of theoretical principles and practical preconditions for the improvement of government regulation of investment processes in milk-production subcomplex of Ukraine.

In the study The role of dairy area in the food security of Ukraine was determined, milk-production subcomplex was identified as a complex system, including the production

of milk, its processing and so on. Theoretical essence of innovation investment of the subcomplex was clarified on the basis of standardization and computerization of production and management processes, as well as the role of the state regulation system in ensuring of adequate flow of investment.

The present state of the dairy sector of Ukraine was analyzed, tendencies in changes of qualitative and quantitative rates in milk production and processed products were discovered, significant non-uniformity of the production factors among the regions and the impact of their levels changes on the overall efficiency of milk-production subcomplex were defined, evolution patterns of state regulation system of subcomplex investment process taking into account the requirements of innovation and investment model were described.

Suggestions to improve approaches to sectoral standardization of state-based regulation based on International Standards ISO adopted in Ukraine etc., coordination of the formation principles of investment projects and strategies and programs of the agricultural sector of economics of Ukraine and milk-production subcomplex, and promising functions of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine regarding sufficient innovative investment of milk-production subcomplex were developed.

Keywords: government regulation, agricultural sector of economics, milk-production subcomplex, investment, innovation, standards, information.

Підп. до друку 20.03.2015 р. Формат 60x90^{1/16}. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9. Тираж 130 пр. Зам. 28.

Видання на друк – Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
03127, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2065 від 18. 01. 2005 р.